

Läroplanen 2016 Svenska som andraspråk och litteratur (S2)

Svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs för elever med ett annat modersmål än svenska, finska eller samiska. Lärokursen kan också följas av elever med en flerspråkig bakgrund. En flerspråkig bakgrund kan betyda att man är återflyttare eller ett barn som adopterats till Finland. Det kan också syfta på flerspråkiga elever som upplever att svenska är deras starkaste språk, men som ändå är i behov av svenska som andraspråk för att stödja språkutvecklingen.

Undervisningen i S2 är inte stöd- eller specialundervisning, utan ämnet är en lärokurs med andra utgångspunkter och syften än lärokursen svenska och litteratur. Målet för undervisningen är att eleven ska uppnå sådana språkkunskaper att hen har jämlika förutsättningar som de övriga eleverna att fungera och studera i den omgivande språkgemenskapen. En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs av de lärare som undervisar eleven. Vid beslutet om lärokurs behöver läraren avgöra om elevens kunskaper är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna. Till dessa delområden hör förmågan att kommunicera, att tolka texter, att producera texter samt förmågan att förstå språk, kultur och litteratur. Vid beslut om lärokurs kan också förmågan att använda språket som stöd för lärandet vara avgörande. Om eleven visar sig ha svårigheter med det abstrakta kunskapspråket så kan det vara en indikation på att eleven har behov av undervisning i S2. Lärarens beslut om lärokurs grundar sig alltså på den enskilda elevens rådande behov. Vårdnadshavarna har rätt att höras angående valet av lärokurs, varpå en hörandeblankett skickas hem till vårdnadshavarna. Rektor gör därefter beslut om att eleven följer läroplanen i svenska som andraspråk och litteratur.

Undervisningen i S2 ska alltid läggas upp utgående från elevens behov av lärande och utgå från det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Elevens individuella utgångsläge behöver kartläggas och redogöras för i elevens individuella studieprogram. I studieprogrammet bör också framgå utifrån vilka mål och innehåll eleven ska bedömas, samt vilken form av handledning och differentiering eleven behöver i skolans alla ämnen. Man behöver också tydligt redogöra för hur man

ordnar elevens undervisning i svenska som andraspråk. Om elevens baskunskaper är mycket bristfälliga, har eleven i allmänhet mest nytta av separat S2-undervisning. Då elevens språkkunskaper utvecklas, kan hen allt oftare integreras i undervisningsgruppen i svenska och litteratur. Elevens individuella studieprogram ska utvärderas årligen och i samband med uppföljningen tar man också ställning till elevens fortsatta behov av S2.

En elev som följer lärokursen i S2 kan vid behov integreras i ämnet svenska och litteratur, men eleven ska alltid få undervisning i och bedömas enligt kriterierna för svenska som andraspråk. Om eleven integreras i svenska och litteratur bör klasslärare, timlärare, speciallärare, eventuell lärare i svenska som andraspråk och rektorn medvetet arbeta för att eleven uppnår målen för ämnet S2 trots integrering i svenska och litteratur. Enligt utbildningsstyrelsens rekommendationer kring S2-undervisningen så bör alla S2-elever få åtminstone en del av sina undervisningstimmar ordnade i en separat grupp eller i form av kompanjonundervisning där en S2-lärare finns närvarande.

Lärarna behöver känna till hur språkutvecklingen tar sig uttryck hos en andraspråkselev, i och med att den skiljer sig från förstaspråkselevens språkutveckling. Om en elev med svenska som andraspråk påbörjar sin skolgång i sen ålder (årskurs 5 eller senare) behöver klassläraren, specialläraren, rektorn och eventuell lärare i svenska som andraspråk bedöma enligt vilken årskurs eleven ska påbörja sina studier i svenska som andraspråk. Innehåll, mål och kriterier för bedömning behöver då särskilt noggrant specificeras i elevens studieprogram.

Metoderna och arbetssätten i S2 bör vara sådana att eleven utvecklar sin språkliga kompetens och också lär sig använda språket som stöd för allt lärande. Transspråkande handlar om att på ett medvetet sätt använda elevens flerspråkighet som resurs i undervisningen och låta eleven använda alla sina språk som resurs i lärandet, exempelvis då hen ska ta till sig innehållet i olika läroämnen. I de flesta fall är det naturligt att handleda eleven att söka information på olika språk. Eleven kan också producera en del arbeten på sitt eget modersmål. En elev som har mycket svaga kunskaper i svenska kan vid behov få utföra uppgifter, projekt samt muntliga

och skriftliga prov på sitt modersmål. Men också i det fallet är det bra att översätta det centrala i texten till svenska. Om eleven inte kan skriva på sitt modersmål, kan hen t.ex. spela in sina svar och övriga texter muntligt. På det här viset kan eleverna dra nytta av sin språkliga repertoar för att tillägna sig innehåll och samtidigt stärka både kunskaperna i svenska och i det egna modersmålet. De andra eleverna i gruppen får också möjlighet att höra, läsa och lära sig de språk som talas i gruppen.

Om eleven bedöms enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur bör samtliga lärare som undervisar eleven vara införstådda i att använda språkutvecklande metoder i sin undervisning. Även om språkkunskap på många sätt är en helhet, borde läraren iaktta och bedöma elevernas språkkunskap också per delområde. Elevernas språkprofil är ofta ojämn och ett delområde kan förutsätta mer stöd och handledning än ett annat. Förmågan att förstå utvecklas oftast snabbare än förmågan att producera, men i skolan ställer de abstrakta ämnena och texterna eleverna inför större utmaningar än i vardagslivet. En elev som klarar sig bra i vardagssituationer kan ha stora svårigheter att förstå abstrakta teman.

Delområden inom svenska som andraspråk och litteratur

Förmåga att förstå

Undervisningen i att förstå hamnar lätt i skuggan, eftersom denna förmåga kan vara svårare att komma åt än förmågan att producera. Om eleven har svårt att lära sig förstå, räcker det inte med undervisning av innehållet utan det behövs undervisning i strategier, som hjälper eleven att förstå det hen läser och hör. Eleven handleds att själv aktivt planera, styra, observera, justera och utvärdera sin läs- och hörförståelseprocess i riktning mot målen. Naturligast sker handledningen genom samverkan, då man läser, lyssnar på, analyserar, tolkar och bearbetar texter gemensamt. I den processen lär sig eleverna samtidigt det metaspråk som behövs för att kunna tala om texter.

Genrekompetens

Förmågan att förstå är också kopplad till kunskap om hur man skapar betydelser i olika muntliga och skriftliga textgenrer och om hur olika texter är uppbyggda. Då genrekompetensen ökar, utvecklas även förmågan att förstå. Om eleven vet hur en viss textgenre i allmänhet är uppbyggd så kan hen allt mer förutse struktur, element och olika språkliga val som förutsätts i en viss text. Hur etablerade textstrukturerna är varierar naturligtvis mellan olika texter. Exempelvis strukturen i en saga eller berättelse är oftast likadan och därför lätt att förutse. Strukturen i en spontan diskussion eller exempelvis en diskussion i klassen kan däremot variera mycket beroende på talarna och situationen. Det viktiga är därför att tillsammans med både eleverna och andra lärare i skolan diskutera och fundera över hurdana textgenrer som ingår i skolans olika läroämnen och hur man borde lyssna på, läsa och tolka dem.

I S2-läroplanen används begreppet textgenre i en vidare betydelse: med textgenre avses här en socialt etablerad typ av aktivitet, som styr sättet att använda språket eller andra betydelseskapande element (till exempel bild, röst, tonfall, gester, miner, rörelser, typografi) i återkommande kommunikationssituationer. I den definitionen är textgenre alltså mer än en beskrivning av textstrukturen: den omfattar deltagande i social aktivitet. En textgenre kan till exempel vara att uträtta ärenden i butiken, producera och följa med nyheter, gilla ett fotbollslag, utvärdera ett skönlitterärt verk eller läsa dikter analytiskt eller med inlevelse.

S2-eleverna måste kunna utveckla sina kunskaper i svenska till att omfatta vetenskapligt språk, även om de lär sig svenska från grunderna. Olika textgenrer utnyttjar språkets resurser på olika sätt. Därför kan man inte avskilja undervisningen av innehåll från undervisningen av textgenrer och texters språk: innehållet i läroämnena skapas genom språket. På grund av textgenrens centrala roll kan man i stället för textkompetens också tala om genrekompetens.

Läsförståelsestrategier

Med läsförståelsestrategier avses arbetsmodeller och tekniker som hjälper läsaren att förstå, minnas och behandla en text. Läsförståelsestrategier indelas ofta i tekniker som tillämpas före, under och efter läsningen.

Undervisningen i läsförståelsestrategier ska inte ordnas som en separat studieperiod under skolåret, utan man bör alltid handleda eleverna i användningen av läsförståelsestrategier då man arbetar med texter. Målet är att automatisera effektiva läsförståelsestrategier, så att eleven vid behov kan använda dem självständigt på ett ändamålsenligt sätt då hen läser en text. Ju svagare språkkunskaper eleven har, desto mer behöver hen stöd av kompensering strategier för att uppväga sina bristande språkkunskaper. Det är viktigt att läsförståelsestrategierna används på ett smidigt sätt så att eleverna inte upplever det som enformigt och frustrerande att lära sig.

Lyssnande

Att systematiskt öva förmågan att förstå muntliga textgenrer (hörförståelsestrategier) i skolan är svårare, eftersom många autentiska muntliga kommunikationssituationer är svåra att undersöka i ett klassrum. All kommunikation och alla övningar som bygger på kommunikation fungerar samtidigt som hörförståelseövning, eftersom man för att ta del av kommunikation alltid måste förstå vad samtalspartnern säger. Man kan reflektera över hur man delar upp talflödet i mindre delar, hur man uppfattar helheter i texten, hur talarna uttrycker sina åsikter och förhållningssätt och hur man till exempel får eller behåller ordet i en kommunikationssituation.

Grammatik

Det är viktigt att grammatiska eller strukturella kategorier (ordklass, satsdel, huvud- och bisats, stycke etc.) inte presenteras i form av listor som eleverna ska lära sig utantill, utan att eleverna först stiftar bekantskap med dem i praktiken genom att använda dem i skriven och talad svenska. Det är bra att namnge bekanta fenomen som dyker upp om och om igen, men det är omöjligt att få insikt i språket eller språkbrukets variation bara genom att utgå från grammatikaliska benämningar. Även om grunderna för läroplanen beskriver vissa språkliga strukturer (grammatiska begrepp) i vissa årskurser, är dessa uttryckligen avsedda som anvisningar till läraren. Det viktigaste är att en elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur under den grundläggande utbildningen lär sig att förstå språkliga fenomen och att använda olika strukturer i det svenska språket på ett

mångsidigt sätt; att kunna namnge och känna igen språkliga kategorier är ett sekundärt mål för undervisningen.

Litteratur och kultur

Det är S2-lärarens uppgift att vägleda eleven att förstå och kunna placera enskilda verk i den finlandssvenska litteraturens olika skeden och se dem som en del av den finländska litteraturen och världslitteraturen samt i sin tids sociala och kulturella kontext. Det är också viktigt att eleven lär sig läsa de texter som behandlas som exempel på den genre och litterära riktning de representerar. Till det centrala innehållet i litteraturundervisningen i den grundläggande utbildningen hör uttryckligen att lära känna litterära genrer och deras konventioner. Syftet är att hjälpa eleverna att kunna analysera litteratur mångsidigt men också att fördjupa deras litterära upplevelser.

Uppfattningen om litterära genrer och till vilka genrekategorier olika verk hör förändras hela tiden. Inom undervisningen i svenska som andraspråk kan styrkan i interkulturalitet och elevernas mångkulturella identiteter få oss att ifrågasätta klassificeringar som ansetts självklara. Genrebegreppet är ett viktigt hjälpmedel då en ung läsare med mångkulturell bakgrund föreställer sig ett finländskt verk i relation till någon annan, för eleven bekant kultur och litterär tradition.

Den som studerar svenska som andraspråk ska under sin skoltid få den erfarenhet och kunskap som behövs för att tolka texter. Det är lärarens uppgift att handleda eleven att läsa omsorgsfullt och att använda strategier för att fylla luckor i texten. För att kunna tolka en text måste läsaren ha en helhetsbild av de värderingar och föreställningar som texten innehåller. Genom att läsa skönlitteratur mångsidigt kan eleven lära känna de ideologier som påverkar i den finländska kulturen. På det sättet får hen också verktyg att tolka texters flerstämmighet.

Det är viktigt att lära känna den finländska och svenskspråkiga litteraturens klassiker och olika genrers historia, men utan begrepp och analytiska verktyg är det omöjligt att utforska det litterära arvet för att inte tala om dagens textuella mångfald. I litteraturundervisningen handlar det om att lära sig att på egen hand ta till sig finländska texter, och å andra sidan att med hjälp av analytiska verktyg kunna

bedöma det man läser kritiskt och relatera den bild litteraturen ger av finländskhet till ett annat kulturarv man känner.

Årskurs 1

Att kommunicera

- laborera med talat språk (M1)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, utgående från givet tema/bild eller med koppling till vardagen (M1)
- öva att återberätta (M1) (M2)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M1) (M2)(M3)
- öva på att uttrycka grundkänslor (M1) (M2)(M3)

Att tolka texter

- bokstavsinlärning och läsriktning (M4)
- lära sig att läsa, sambandet mellan fonem och grafem (M4)
- öva på ordbilder, högfrekventa ord (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M5)

Att producera texter

- skriva bokstäverna, både för hand och digitalt (M7)
- skriva egna meningar med mellanrum och skiljetecken. (M6)(M7)
- öva att använda versaler och gemener på rätt sätt (M7)
- skriva korta texter med stöd av visuella guider och cirkelmodellen (M6)(M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)

Förmåga att förstå språk, kultur och litteratur

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M12) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M9)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M10)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M10)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M9)(M11)

Att använda språket som stöd för allt lärande

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M12)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M13)
- öva sig på att lyssna till muntliga instruktioner
- använda olika strategier för att förstå (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M12)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M12)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M12) (M13)
- transspråka för att nå information (M12)
- öva sig på att sätta ord på sitt eget språkbruk (M12) (M14)

Årskurs 2

Att kommunicera

- laborera med talat språk (M1)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M2)
- öva på att återberätta händelseförlopp, instruktioner och nyckelord (M1)(M2)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M2)(M3)
- öva på att uttrycka grundkänslor (M2)(M3)

Att tolka texter

- befästa läsningen, sambandet mellan fonem och grafem (M4)
- automatisera läsningen (M4)
- befästa ordbilder, högfrekventa flerstaviga ord (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M4)(M5)

Att producera texter

- skriva bokstäverna, både för hand och digitalt (M6)(M7)
- skriva egna meningar med mellanrum och skiljetecken (M6)
- öva på att använda versaler och gemener på rätt sätt (M6) (M8)
- skriva korta texter med stöd av visuella guider och cirkelmodellen (M6)(M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)

Förmåga att förstå språk, kultur och litteratur

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)(M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M9)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M9)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M10)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M10)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M9) (M10)
- koppla textinnehåll till det egna livet (M9)(M11)

Att använda språket som stöd för allt lärande

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M12)(M13)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M13)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M13)
- öva på att läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M13)
- hitta olika strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M13)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M12)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M12)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M13)
- öva på att beskriva sitt eget språkbruk (M14)

Årskurs 3

Att kommunicera

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1) (M2) (M3)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M1)
- öva på att återberätta och/eller beskriva personer, händelseförlopp, instruktioner och nyckelord/nyckelmeningar (M1)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M3)
- öva på att uttrycka egna åsikter (M1)
- lyssna och återberätta i olika samtalssituationer (M2)
- träna korrekt uttal, betoning och satsmelodi (M3)

Att tolka texter

- automatisera läsningen (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5) (M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M5)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M5)

Att producera texter

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att bearbeta texter, hitta styrkor och utvecklingsbehov i egna och andras texter (M9)

Förmåga att förstå språk, kultur och litteratur

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M10) (M12)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10) (M12)

- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M11)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11) (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet, självutvärdering (M12)

Att använda språket som stöd för allt lärande

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M14) (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- öva på att läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M14)
- hitta allt mer självständiga strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M14) (M15)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M14) (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M14) (M15)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)(M15)
- öva på att ställa upp mål och utvärdera sitt lärande (M13)
- bekanta sig med netikett (M15)

Årskurs 4

Att kommunicera

- laborera med talat språk (M1)(M2)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)(M2) (M3)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M1)
- öva på att återberätta och/eller beskriva personer, händelseförlopp, instruktioner och nyckelord/nyckelmeningar (M1) (M2)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer för en kompis/i mindre grupper (M1)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M3)
- öva på att uttrycka egna åsikter, erfarenheter och känslor (M3)
- lyssna och återberätta i olika samtalssituationer (M1) (M2)

Att tolka texter

- automatisera läsningen (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt, men med handledning från lärare (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5) (M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4)(M6)
- skriva kring olika textgenrer (M4)
- diskutera källors sanningshalt med handledning (M4) (M5) (M6)

Att producera texter

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)(M8)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att bearbeta texter, hitta styrkor och utvecklingsbehov i egna och andras texter (M9)

Förmåga att förstå språk, kultur och litteratur

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M11)

- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M10)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M10) (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet (M12)

Att använda språket som stöd för allt lärande

- använda lämpliga digitala hjälpmedel med stöd av lärare (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M14) (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk och idiom i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- allt mer självständigt läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M14)
- hitta allt mer självständiga strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M13) (M14) (M15)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M15)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)(M15)
- öva på att ställa upp mål för och utvärdera sitt lärande (M13)
- bekanta sig med netikett (M15)

Årskurs 5

Att kommunicera

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, både spontant och utgående från givet tema (M1)
- återberätta med detaljer, precisionen ökar med ett mångsidigare språk och uttryckssätt (M1)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer för en kompis/i mindre grupper eller i större sammanhang (M1) (M2)
- öva på att uttrycka och motivera egna åsikter, erfarenheter och känslor (M1) (M2) (M3)
- bli mer självständig och kunna styra olika kommunikationssituationer (M2) (M3)

Att tolka texter

- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M4) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M5)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M5)
- granska och diskutera källors sanningshalt med handledning (M4) (M5)(M6)

Att producera texter

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)(M8)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- bedöma sina egna texter, styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande (M9)
- med handledning ge och ta emot respons (M9)

Förmåga att förstå språk, kultur och litteratur

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)(M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)

- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11) (M12)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11) (M12)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11)(M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet(M11) (M12)

Att använda språket som stöd för allt lärande

- kunna använda lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M15)
- kunna söka information digitalt (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk och idiom i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M15)
- allt mer självständigt läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M14)
- hitta strategier för att förstå skrivet och talat språk (tankekarta, venn-diagram, stödord) (M14) (M15)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M14) (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M15)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)
- öva på att ställa upp mål och utvärdera sitt lärande (M13)
- agera ansvarsfullt i olika kommunikationssituationer (M15)
- agera i enlighet med netikett (M15)

Årskurs 6

Att kommunicera

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara samt ta hänsyn till kommunikationssituationen (M1)(M2)(M3)
- berätta i grupp, både spontant och utgående från givet tema (M1)(M2)
- återberätta med detaljer, precisionen ökar med ett mera mångsidigt språk och uttryckssätt (M1)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer i olika sammanhang (M1)
- öva på att uttrycka och motivera egna åsikter, erfarenheter och känslor (M1)(M2)(M3)
- kunna styra olika kommunikationssituationer självständigt (M1)(M3)

Att tolka texter

- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)(M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M6)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M6)
- känna igen, förstå och tolka olika slags texter och deras budskap (M4) (M5)(M6)
- granska och diskutera källors sanningshalt med handledning (M4)(M5)(M6)

Att producera texter

- skriva strukturerade texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)(M8)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)(M8)
- öva på att använda ett mera nyanserat språk (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att lyfta styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande (M9)
- öva på att ge och ta emot respons (M9)

Förmåga att förstå språk, kultur och litteratur

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)

- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)
- känna till varierande språkliga drag (M10) (M12)
- reflektera kring kulturella och språkliga likheter och skillnader (M12)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter (M11) (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet och samhället (M11)

Att använda språket som stöd för allt lärande

- kunna använda lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M15)
- kunna söka information digitalt (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk och idiom i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- allt mer självständigt läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M13)(M14)(M15)
- hitta strategier för att förstå skrivet och talat språk (tankekarta, venn-diagram, stödord) (M14)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M13) (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M13)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)
- öva på att ställa upp mål och att utvärdera sitt lärande (M13)
- agera ansvarsfullt i olika kommunikationssituationer och vara medveten om yttrandefriheten (M15)
- agera i enlighet med netikett (M15)

Årskurs 7

Att kommunicera M1-3

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

Att tolka texter M4-6

- utveckla ord- och begreppsfrörråd (M4)
- använda läsförståelsestrategier (förstå, minnas och behandla en text) (M4)
- läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll med tanke på studier, samhälle och kultur (M4)(M5)
- utveckla lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna (M4) (M5)
- läsa relevant litteratur utgående från förkunskaper och ålder (M4) (M5)
- utveckla förmågan att dra slutsatser om en texts betydelse (M4) (M5)
- analysera förklarande, argumenterande och instruerande texter, självständigt och tillsammans med andra (M4)(M5)
- lära sig analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons (M4) (M5)

Att producera texter M6-7

- kunna utnyttja texter som källa och modell för egna texter (M6)
- lära sig skriva texter i olika genrer både för hand och digitalt (berättande, förklarande, argumenterande och instruerande texter) (M6) (M7)
- behärska och utveckla skrivprocessen (planera, producera och bearbeta) självständigt och tillsammans med andra (M6)
- lära sig söka information från olika källor (M6)
- lära sig skriv- och stavningsreglerna (M7)
- lära sig ordföljden i svenskan + huvudsats och bisats (M7)
- utöka ordförrådet (M7)

Förmåga att förstå språk, kultur och litteratur M8-10

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)

- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

Att använda språket som stöd för allt lärande M11-13

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

Årskurs 8

Att kommunicera M1-3

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

Att tolka texter M4-6

- utveckla ord- och begreppsförråd (M4)
- använda läsförståelsestrategier (förstå, minnas och behandla en text) (M4)
- läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll med tanke på studier, samhälle och kultur (M4)(M5)
- utveckla lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna (M4) (M5)
- läsa relevant litteratur utgående från förkunskaper och ålder (M4) (M5)
- utveckla förmågan att dra slutsatser om en texts betydelse (M4) (M5)
- analysera förklarande, argumenterande och instruerande texter, självständigt och tillsammans med andra (M4)(M5)
- lära sig analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons (M4) (M5)

Att producera texter M6-7

- kunna utnyttja texter som källa och modell för egna texter (M6)
- lära sig skriva texter i olika genrer både för hand och digitalt (berättande, förklarande, argumenterande och instruerande texter) (M6) (M7)
- behärska och utveckla skrivprocessen (planera, producera och bearbeta) självständigt och tillsammans med andra (M6)
- lära sig söka information från olika källor (M6)
- lära sig skriv- och stavningsreglerna (M7)
- lära sig ordföljden i svenskan + huvudsats och bisats (M7)
- utöka ordförrådet (M7)

Förmåga att förstå språk, kultur och litteratur M8-10

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)

- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

Att använda språket som stöd för allt lärande M11-13

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

Årskurs 9

Att kommunicera M1-3

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

Att tolka texter M4-6

- utveckla ord- och begreppsförråd (M4)
- använda läsförståelsestrategier (förstå, minnas och behandla en text) (M4)
- läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll med tanke på studier, samhälle och kultur (M4)(M5)
- utveckla lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna (M4) (M5)
- läsa relevant litteratur utgående från förkunskaper och ålder (M4) (M5)
- utveckla förmågan att dra slutsatser om en texts betydelse (M4) (M5)
- analysera förklarande, argumenterande och instruerande texter, självständigt och tillsammans med andra (M4)(M5)
- lära sig analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons (M4) (M5)

Att producera texter M6-7

- kunna utnyttja texter som källa och modell för egna texter (M6)
- lära sig skriva texter i olika genrer både för hand och digitalt (berättande, förklarande, argumenterande och instruerande texter) (M6) (M7)
- behärska och utveckla skrivprocessen (planera, producera och bearbeta) självständigt och tillsammans med andra (M6)
- lära sig söka information från olika källor (M6)
- lära sig skriv- och stavningsreglerna (M7)
- lära sig ordföljden i svenskan + huvudsats och bisats (M7)
- utöka ordförrådet (M7)

Förmåga att förstå språk, kultur och litteratur M8-10

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)

- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

Att använda språket som stöd för allt lärande M11-13

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)